

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

16. Quàm se quisque malum sciat.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

CAPVT XVI.

Quàm se quisque malum sciat?

Quandoquidem satis demonstratum est, vnumquemque de se ipso nescire quid verè sit: veniamus ad alterum, ita scilicet multa videre & sentire in se quemlibet, vt se potius mali quàm boni feracem sciat, quam in rem vniuerso, licet variis probationibus implexo, argumento vtat: & eo quidem perfacili, & ad sensum certo, dummodo in se vnusquisque attentè & sincerè inquirere velimus.

1. Reg. 16.
1. Paral. 28.

Homo quidem, vt sacra docente loquia, videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor: imò verò omnia corda scrutatur Dominus, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Ex his autem curiosius inspectis, est vnde vehementer nos ipsos deprimamus, & ex ipsa summæ veritatis doctrina, summo operè formidemus, ne certa & venenata, quamuis occulta, in nobis lateat radix peccati, & in nos quædat, quod in Simonem recens baptizatum, & Spiritum sanctum, licet non rectè, postulante, dixit S. Petrus, *In felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.* Vt enim nos docuit summa Dei Patris Sapiencia, is cui iudicium omne dedit Pater, qui vnde & quomodo sit iudicaturus nouit: à fructibus hominū cognoscetis homines. Numquid colligunt de spinis viuas, aut de tribulis sicus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit; mala autem arbor, malos fructus facit. Non potest arbor bona, malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Bonus enim homo, de bono thesauro profert bona; & malus homo, de malo thesauro profert mala. Itaque videas exire de corde eius cogitationes malas, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemias, & ea quæ coinquinant hominem: quæ enim, vt antè dixerat, de corde exeunt, ea coinquinant hominem. Quapropter non sapienter tantum, sed omnino necessariò monuit Sapiens: *Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit.*

Act. 8.

Marth. 7.

Ibid. c. 11.

Ibid. c. 15.

Prou. 4.

Lib. 19. c. 12.
vel 16.

Eccel. 9.
Iacob. 2.

Quam in sententiam piè & exquisitè omnino facere mihi videntur quæ his verbis S. Gregor. comendauit, in hæc S. Iob. verba commentans; *Iustitia induit me, & vestiui me sicut vestimento. Vestimento vtique, ait, cum vestimur, ex omni parte circumdamur. Ille ergo iustitia sicut vestimento vestitur, qui se vndique bono operi protegit, & nullam partem actionis suæ peccato nudam relinquit. Nam qui in alijs actionibus iustus est, in alijs iniustus; quasi hoc latus cooperuit, illud nudauit, nec iam bona sunt opera, quæ subortis alijs prauis operibus inquinantur. Hinc enim per Salomonem dicitur: Qui in vno offenderit, multa bona perdet. Hinc Iacobus dicit: Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. Quam videlicet sententiam suam*

suam ipse diligenter exposuit, cum subiunxit, Qui enim dixit, Non mechaberis, dixit & Non occides. Quod si non mechaberis, occidas autem, factus es transgressor legis. Cordis ergo oculis circumquaque porrectis, vndique nobis adhibenda custodia est. Vnde rectè quoque per Salomonem dicitur: Omni custodia serua cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Dicitur enim, Custodia, pramisse Omni, vt videlicet vnusquisque hinc inde se diligenter inspiciat, & quamdiu in hac vita est, contra spiritales inimicos in acie se positum sciat, ne mercedem quam per has actiones colligit, per alias amittat; ne hinc hosti fores obstruat, & aliunde aditum pandat. Si qua etenim ciuitas contra insidiantes inimicos magno valletur aggere, fortibus cingatur muris, ex omni parte insomni munitur custodia: vnum verò in ea foramen tantummodo immunitum per negligentiam relinquatur, inde proculdubio hostis ingreditur, qui vndique exclusus videbatur. Phariseus namque Luca 18. ille qui in templum oraturus ascendit, ciuitatem mentis sue quanta munitione vallauerit audiamus: Ieiuno, inquit, bis in sabbatho, decimas do omnium que possideo. Qui pramissit, Gratias ago tibi, magna certe munimina adhibuit. Sed videamus vbi insidianti hosti immunitum foramen reliquit: Quia non sum sicut publicanus iste. Ecce, ciuitatem cordis sui, insidiantibus hostibus per elationem aperuit, quam frustra per ieiunium & eleemosynas clausit. Incassum munita sunt cetera, cum locus vnus, de quo hosti patet aditus, munitus non est. Gratias rectè egit, sed peruersè se super publicanum extulit. Ciuitatem cordis sui extollendo prodidit, quam abstinendo & largiendo seruauit. Vicia est per abstinentiam gula, destructa mentis ingluuies, superata est largitate tenacia, auaritia depressa. Quibus hoc laboribus actum credimus: Sed ò quot labores vno vitio percussi ceciderunt, quanta bona vnus culpa gladio sunt perempta! Vnde magnoperè oportet & bona semper agere, & ab ipsis nos bonis operibus cautè in cogitatione custodire: ne si mentem eleuant, bona non sint, qua non auctori militant, sed elationi. Et nonnullis interie-

Ibid. c. 13.
vel 18.
Pron. 12.

Etis; Bene quoque per Salomonem dicitur, Cogitationes iustorum iudicia: quia ipse eorum intimus motus cordis, quasi quadam libra est iudicaria potestatis. Quæ verba quoties accuratiùs mecum ipse perpendo, & omnem mihi de virtute fiduciam excutiunt, & vehementem, de vitijs latentibus, timorem incutiunt; ac nescio annon quilibet qui modò in eadem animum intenderit, idem mecum de se quoque sit sensurus. Quippe ex eis agnòsco, nec vllam à me virtutem integrè possideri, nec vitium vllum ex animo meo esse funditus euulsurum. quod si ita est, annon & quauis virtute careo, & sum cuius vitio obnoxius? quod quid aliud est, quàm omni carere laude, nec vllam à me virtutem esse reum: eritne cur eiusmodi hominem, vel cuiquam præferas, vel alicui non postponas? & vnde mihi, tot in me scaturigines vitiorum videnti, elatè sentiendi cogitatio surrepet? Hæc autem ne quaquam fictè (quod vtinam esset!) sed verè à me sumi & dici, clarè commonstro.

Arbor bona, vt Domino nostro Iesu Christo docente didicimus, bonos edit fructus, & è bono thesauro bonus homo bona depromit. quod sic intelligo;

Cuius totum animum recti & æquiamor, Dei que sancta caritas penitus occupat, ille à se omnes iniquitatis fibras, omne malitiæ fermentum expulit, atque à dominatrice caritate quasi sub iugum missus, nusquam nisi eius imperio mouetur, omnis eius cogitatio & actio à Deo incipit, Dei gloriæ decurrit, Deo denique auxiliante finitur: cumque illum toto corde, tota mente, totis viribus diligit, eius, quam totam Deo dedit, dilectionis partem nullam, rebus alijs relinquit: cumque in eo perseuerare amet, molestumque sit quidquid in diuersa descedit, omnis conatus & desiderium eius, vno diuini amoris quasi cardine voluitur, ipseque sibi operum seuerus exactor instat, bono bonis cumulans, deque bono cordis thesauri, indefinenter noua bona proferens: & quoniam radix bona, bonus succus, & quidquid in animo est, bonum est; quidquid etiam ab eo proficiscitur, sua bonitate gaudet.

Præclarum profectò istud & omnibus votis experendum: at quis est hic, & laudabimus eum? tu de te affirmato si voles: mihi tantum non assumo: aliam adhuc in membris, & animo meo vigere peccati legem sentio, timeoque ne virtutem meam in puluerem deducat; nullam, fictam, mendacem esse comprobet. Quid enim? ausimne profiteri esse profectum, vel semel à me aliquid cum virtute coniunctum, cuius non sibi partem aliquam, aut commodorum, aut gloriæ aut cupiditatum quædam prauitas vendicaret? vnamne quidquam ago, vbi non mei, meorum, existimationis, famæ, oblationis, emolumentis, vel spe, vel timore permouear? vbi, vbi vquam, sola virtus, sola ratio, solus Deus in oculis fertur? at sanè non diligitur, quoties aliquid, vel ex æquo cum illo, vel etiam magis diligitur.

Bona verba, inquires: bona sementis est, at superuenit qui lolium interfeminet inimicus homo; messis tempus veniet, & aræa purgata lolium igni, frumentum horreo tradetur, expurgabitur actionum scoria, virtutis aurum permanebit. Vtinam id saltem liceat sperare! at, cum in tenui actionis vnus quasi cauliculo lolium deprehendo, eritne vnde certior fiam, id vniuersum aliud esse quam lolium? atque hinc, quid potius pertimescam, quam ne cum infelici lolio fasceatim colligatus, & caelestibus horreis pulsus, æterno igni tradar concremandus? non equidem diffitebor ingratus; bonam animo meo sementem, & sanctos virtutis impulsus inferebat Deus; at, hæc mea improbitas, hic maior est reatus; bonis haud benè vtor, & optimum gratiæ vinum nimio animi mei acore corrumpitur. Quid dicam, & quid respondebo, cum venerit ad iudicandum Deus? hætere, & me deslere magis, quam pergere liberet. ò æternorum ignium palea, quid superbimus? Audiamus quid hic quoque vir sanctus timeat dum sic Deum alloquitur: *Contremisco totus, tuam Domine Iesu, quantillo possum intueri, considerans maiestatem, præsertim cum recordor, in quantis ipse aliquando contemtor existiterim: sed & nunc, cum iam à facie maiestatis fugi ad*
genia

*D. Bernard.
epist. 42.*

genus pietatis, quid amplius facio? vereor ne qui aliquando contrarius existi maiestati, nunc ingratus pietati inueniar. Quid enim si cessant manus, & non cessat pectus? quid si os iam silet, necdum cor quiescit? si singuli illiciti motus animi, singula sunt in re Deus conuicia, vtputa iracundie motus in mansuetudinem, inuidia in caritatem, in frugalitatem luxuria, turpitudinis in castitatem, & innumera his similia, que de canoso lacu prurientis pectoris mei etiamnum incessanter ebulliunt, inundantes & impinguentes in serenitatem præfulgentis vultus tui, quid magnum feci solos cohibere artus, actus corrigere? si has atque huiusmodi, quas, foris licet vacans, intus actitare non cesso, iniquitates obseruaueris, ô Domine, quis sustinebit! Sed pergendum, & alia sunt huius argumenti partes euoluendæ.

Vbi etiam non parum hoc nomine vrgeor, quòd cum virtutum singularum plures sint partes, earumque singula suam in animo sedem habeant, nec partes eas in me comperio, & si quid virtuti assimile video, vereor ne rei veritate carens, inani specie & vmbra deludat, cumque animo meo vera desit virtus, vanum tamen eius aliquod fictumque simulacrum, per cogitationes & opera mea peruagetur. Hoc autem quàm non ex vano timeam, mihi quidem compertissimum est, vt verò etiam aliis demonstrarem videndum est.

Negar quodam loco Cicero, strenuos animososque milites, fortes illa sola de causa esse dicendos; quia licet ad ardua audenda, & ad vulnera in bello perferenda ingentes animos gerant, pars tantum fortitudinis illa est; res aduersas, probum, egestatem, ferent iniquissimè: quare, cum vera & integra virtus ad omnem circumquaque sui partem vigere debeat, vel nonnisi elanguida & inchoata, vel potius nonnisi quædam inductio animi in eam partem persuasi, habenda est ea omnis affectio, quæ in omne virtutis munus circumquaque diffundi nequit. Præterea constans est, firma, perseverans, sibi æquabilis, loco moueri & cedere nescia virtus, vbi cumque radices penitus egerit; sin autem nondum egerit, nondum est vera virtus, nondum vitium mentis arce depulsum est, sed vt summum, in quodam virtutis & vitij confinio habitat.

Quid pluribus opus est? in hæc pauca si intendo, verè me deprehendo omni virtute spoliatum? eritne vel vna cuius omnes partes exequat? quam constanter, firmè, æquabiliter, quouis renitente, vel illiciente conferuem? si potissimè virtutes ad Christianæ Religioeque perfectionis normam exegero? quàm multa, quàm magna, vel patientia, vel fortitudo, vel humilitas, vel paupertas, vel caritas, vel obedientia, & alia quæuis virtus Religiosa complectitur? pati quæuis, à quibusuis, quando, & quamdiucumque, non indignari, lætari, amare persequentes, non retaliare, laudationem & beneficia rependere, & in his semper esse sibi similem, numquam exardescere, commoueri numquam, numquam à summa perfectione deflectere: re vera, meum non est, & quod consequens est, meum non est, me nuncupare patientem.

quid?

quid? humilitatis propè omnia deesse, nōne suprā monstrauit? Paupertatis, castitatis, obedientiæ, virtutum maximè necessariarum, partes enumerare non institutam, quantum illarum desit sentio, rerum vsus idem comprobat, & seipsum non agrè quis perentare potest: videat quoties meliora probat, deteriora sequitur: videat quàm in rebus arduis, sensui molestis, diuturnis, iudicio, desiderio cupiditatiq̃ aduersis, ad earum se virtutum perfectionem conformare, ab earumq̃ præscripto, nulla ṽquam occasione, vel latum ṽnguem recedere sit solitus: eumq̃ se à tantæ constantiæ firmitate longius abesse persenserit, fateatur esse iustissimum, de cuiusquam virtutis certa possessione dubitare: atque hinc non malè coniciat quanta sub eorum verborum cortice lateat, cùm de Rege Dauide Deus loquitur, *Non fuisti sicut seruus meus Dauid, qui custodiuit mandata mea, & secutus est me in toto corde suo, faciens quod placitum esset in conspectu meo.* Atqui Dauidem scimus grauissimè lapsum, ac (vt Propheta ad illum loquitur) *alienam tulisse vxorem, militē fidelem incircumcisorum gladio occidisse, contempsisse verbum Domini, & nomen eius blasphemari fecisse, sed hoc peccatum, & alia pariter seridè desceuit; & in alium virum immutatus, adeò nihil sui sibi seruauit, vt iam diceretur esse vir secundum cor Dei: quasi si, veluti in Deum nulla ṽndecumq̃ iniquitatis ṽmbra cadere potest, ita quantum homini fas erat, nullus profus vitiosus amor in corde Dauidis lateret, atque inde clamaret, Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum: Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Quid enim mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meum. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Inflammatum est cor meum. Deus, Deus meus ad te de luce vigilo, sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. Mihi autem adhaerere Deo bonum est: ponere in Domino Deo spem meam. Tanta ista sancti Regis totum se Deo redhibentis integritas vsque adeò diuinæ maiestati grata fuit, vt hanc eius quasi palmarem laudem esse voluerit, & alios reges ad hanc normam exegerit. ṽnde toties repetitum legimus, Sicut seruus meus Dauid, Non sicut Dauid pater eius. Sed & probatur hoc ipsum ex illa singulari Iosia Regis laude qua dicitur, *Similis illi non fuit ante eum rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in vniuersa virtute sua, iuxta omnem legem Moysi.* Ita semper totum cor, totam animam, totas vires exigit sibi Deus, suo calentes amore amat, frigidosq̃ minùs quàm tepidos odit, clamatq̃ facula ardens Elias, *Vsquequo claudicat is in duas partes: si Dominus est Deus, sequimini eum; si autem Baal, sequimini eum.**

Vidēsne, ex istis quò iam deuenim? edè certè vt me omni virtute nudum clarissimè cernam. id enim omne quod in me videtur esse virtutis, nutandum, fluctuans, incertum, decurtatum & mutilum sentio, multa etiam perturbationum fuligine inspergitur, nec raro inolitorum vitiorum improba contagione fœdatur. Cùm igitur instabilitas, imperfectio, perturbatio, vitium

&

& mali amor, à cōstantia, perfectione, æquabilitate atq; virtute infociabili odio dissideant, nec in eadem sede morari simul possint, necesse est vt qui in me ista regnare nimum (heu!) sentio, omnes ab animo meo virtutes longiùs exulare confitear. *Qua enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut qua societas luci ad tenebras? qua conuentio Christi ad Belial?* si in imis cordis mei latebris iniquitas delitet, mihi iustitiam vendicare, lucem & tenebras sociali vinculo iugare possum? atqui duobus dominis seruire nemo potest, & cordis humani angustum pallium duos non operit.

Diuisum tamen est cor meum, & quod peius est, ex imo eius fundo iniquitatis amaror erumpit. Quod vtrumque me non mediocriter perterret: quàm verò iustè, sic accipe: Bona multa & perfecta video, diuini ad maiorem sanctitatem impulsus non rarò affluunt, sentio nonnumquam ad ea persequenda subilire mihi cor, at non toto impetu, sed cessitando, respectando, intermorando, dum nescio quid intus repugnat, retardat, aliorum euocat, ac sæpenumerò prorsus auertit. Quæ molestia, cum sit perpetua: *sensus enim & cogitatio humani cordis, in malum prona sunt ab adolescentia sua,* video bonæ voluntati, sanctisq; desiderijs, insidians & renitens aliquod malū semper inuolui: cumq; nihil bonum sit, nisi quod sua vndiq; integritate constar, malum verò vel ex vno defectu fiat, annon sum opere mihi pertimescendū est, ne potiùs mala, quàm bona sit, quæ tot malis inspergitur, mea voluntas? Atque hac ratione permotū crediderim magnum illum virū qui dixit: *Ipsa nostra perfectio culpa non caret, nisi hanc seuerus iudex in subtili lance examinis misericorditer penset. Vnde rectè per Psalmistam dicitur: Melior est misericordia tua super vitam: quia quilibet videatur innocēs, apud districtum tamen iudicē, nostra nos vita non liberat, si ei reatus sui debitum, misericordia benignitas non relaxat.* facile quippe è vicino malum contrahitur, felleumque mel euadit si fortè felle miscetur. Quæ si ita sunt, curex aliena sperata, nondumque obtenta misericordia, potiùs quàm ex veritate, mea que indignitate me iudicem?

Præterea si virtus omnis cōstans est & firma, me infirmū, inconstantem, fragilem scio, tum natura, tum quia corde diuiso, has qualescumq; viticulas, ne quidè totas, ad meliora confero; inde frequentes tardationes, cessationes, lapsus, & à benè cœptis recessus; inde noua cōsilia, recti fastidij, ad vitia debellanda horror atque desperatio. Quæ singula cum in me vigeant, eritne vnde mihi aliquā virtutè adesse meritò existimem? Neque verò tantum sic frequenter vacillo, vel impingo, sed id quoque mihi certū est, nullum esse tam abnorme peccatum, in quod leui dæmonis aut mei sensus impulsu ruiturus non sum, omniq; virtuti æternū vale dicturus, nisi diuinæ suæ gratiæ munere me rueretur Deus: imò verò quamuis copiosa mihi adesset gratia, nisi tamen tentationis, illecebrarū & occasionū vim temperaret, nisi semper intra gratiæ viriumque modum contineret, heu quàm precipiti vitiorum profundo totus immergeret, nec virtutis, nec honesti, nec mei, nec Dei cura vlla retineret! certo certius nouit Deus, vbinam, &

videnari precipitandus essem, & pro summa bonitate sua, ne ad eum periclitationis articulum deveniam provideat, ac ut spero providebit. Interim tamen, cum hæc ita se habere mihi sit compertum, quis novit, an mihi istius à peccatis abtinentiæ partem aliquam, an potius soli gratiæ totam adiudicaturus sit Deus?

Psal. 138.

imperfectum meum vident oculi eius, ac fortasse substantia mea in inferioribus terra.

Quid? inquires, ergone ex iis quæ futura forsitan essent, nec fuere tamen, iudicabit Deus? hoc si foret, non esset salva omnis caro: nec diuinæ bonitati esset concurrentaneum, si non de præteritis tantum, sed & futuris quæstionem exerceat.

Lib. 3. cont.

Pelag. c. 2.

reclamat ille quoque seueritatis assertor Hieronymus: Deus, ait, presentia iudicat, non futura: nec condemnat ex præscientia, quem nouerit talem fore, qui sibi postea displiceat, sed tanta bonitatis est, & ineffabilis clementia, ut eligat eum quem interim bonum cernit, & scit malum futurum: & ita raptum quemdam legimus, ne malitia mutaret eius intellectum, aut ne scitio deciperet animam illius: id verò qua causa? quia placens Deo factus erat dilectus, valdeq; placuerat, cui cauebat Deus ne vinq; displicere posset, dum futura peccata præoccupans, properauit educere illum de medio iniquitatum. Nihil igitur est, inquis, cur ob lapsum qui contingere poterit, quamdiu nõ contigit, sit animus contrahendus: fragilem verò esse, labi posse, posse graui quadam aggressionem superari, naturæ est, non vitio tribuendum, & ad misericordis gratiam, magis quàm ad tribunal iudicantis deferendum.

Sapient. 4.

Benè sanè, ac, ut opinor, verè loqueris, quæ si non essent, quæ posset spes esse reliqua? ac non nihil hinc solatij affulget: quàm verò perparum, mente mea clariùs exposita, vltro fateberis. Nec enim ex iis quæ futura essent, sed ex presenti mea imbecillitate occultaque tereidine me iudicandum & damnandum pertimesco: & ex ruina, quam pro certo secururam, meq; bonis omnibus euerfuram, nisi Deus obstitit, video; quantum in me putredinis & cariei lateat, animaduerto. Ut enim fatiscantibus antiquis trabibus, & ædificio corruente, nemo ruinam subitã subito, sed olim ac furtim illapso vitio tribuit, verissimeque, licet non ad extremum, cariosæ tamen & putridæ trabes antea fuerant: ita quando mihi compertum est, arcere à me Deum tentationes eas, quarum pondere diffractus ruerem, cur ad repulsam in diuino iudicio ferendam, mea erit ruina præstolanda? annon cariem, occultumque meum vitium perspicit? quis docebit, vtrùm virtus animi mei tentationis impulsu fracta, an potius iam antè fracta, nunc demum, quod erat verè, sed nesciebatur, occasione oblata in apertam prodar? cumque hoc postremum & procliuius sit, & facilius creditu, etenim quotusquisque derepentè sit improbus? cur non quoties lapsus fuero, aliquid istius improbitatis in me antea delituisse credam? cur non, quod consequens est, plus minusue eam in partem adhuc delitere, in quam facilius mihi ruina imminet? cumque semper (quod in me est) immineat, consequens est, ut meritò ac vehementer pertimescam, ne in me semper aliquid eiusce veneni deliteat?